

MATERIALS PRE-ROMANS TROBATS EN LA CONFLUÈNCIA DE LA RIERA D'AGELL, EL CAMÍ DEL MIG I EL PONT DE L'AUTOPISTA A-19 (CABRERA DE MAR)

Cap a mitjans del mes de març de 1993, quan tenien lloc els rebaixos per construir el nou traçat de l'Autopista A-19/variant de Mataró, en la zona de la riera d'Agell tocant al Camí del Mig, en aquell moment els terrenys propietat de la casa de cal Mamà, es va veure en el tall que anava deixant la màquina la presència de restes ceràmiques indeterminades, però que semblaven d'època antiga, segons l'observació que va realitzar l'amic Rafael Esteban i Salvador.

Com a conseqüència d'això i havent-ho posat en coneixement de la regidora de Patrimoni de l'Ajuntament de Cabrera de Mar, la senyora Francesca Pallés, ens personàrem –en Rafael Esteban i el sotasignant– en el lloc esmentat, on poguérem copsar com les excavadores havien esmicolat les possibles restes arqueològiques. «In situ» vàrem poder recollir diversos fragments que, posteriorment restaurats, es va veure com pertanyien a bona part del tronc d'una àmfora ibèrica, fragments del coll d'una segona àmfora del mateix tipus i un fons de ceràmica grollera feta a mà.

Cal fer esment que, en el lloc en qüestió, no s'hi apreciaven indicis d'estrats arqueològics pròpiament dits. Es veia com en el marge que havia retallat la màquina sortien trossos de ceràmica, però no s'hi veia cap resta de mur ni element arquitectònic.

L'inventari dels materials trobats, és com segueix:

1. Vora d'àmfora amb nanses del tipus ibèric (lâm. 2.1). Datable vers els segles III-IV aC. La pasta és d'argila ocre-beige, de trencat terrós i tacte farinós, també de cocció uniforme. Té una lleugera engalba marronosa molt perduda. El lloc de fabricació seria la zona valenciana (1).

2. Tronc d'una àmfora amb nanses del tipus ibèric, amb la mateixa datació que l'anterior (lâm. 2.2). La pasta és d'argila vermellosa-taronja, de cocció uniforme (no de *sandwich*). A l'exterior no té les característiques pinzellades verticals pròpies de l'engalba de les àmfores ibèriques, però sí que presenta una lleugera

engalba de color marró, molt perduda. A mitja alçada de la peça es veuen uns grafitis zigzaguejants (lâm. 3.1) que ens recorden als que apareixen en dues àmfores feno-púniques trobades a Alorda Park (Asensio 1996, p. 49, fig. 8, núms. 106 i 109). El lloc de fabricació probable correspondria a les comarques gironines.

3.- Fons de vas de ceràmica negrosa, grollera, feta a mà. Al dessorà presenta un curiós rebuidat atípic en aquestes produccions casolanes (Lâm. 3.2).

CONCLUSIONS.

Els fragments d'àmfores trobats aquí, en principi fugen quelcom de les tipologies pròpies de les àmfores ibèriques fabricades a la Laietània (més semblants a la forma púnica de la qual és còpia l'àmfora ibèrica, ens estem referint a la forma J. Ramon T-10.1.2.1), essent la primera d'elles procedent de la zona valenciana i la segona, en la seva forma, és semblant a les procedents de la zona d'Ullastret (Girona); els detalls acanalats en el tronc, forma lleugerament abombada i l'engalba, ens orienten vers aquella zona (J. Sanmartí 1997, *passim*). Amb tot això, una vegada més, podem veure com és evident que existia un comerç entre les diferents comunitats ibèriques de la zona catalana (2), la qual cosa ens porta a fer unes consideracions del contingut i les zones conegudes de producció.

Així doncs, el producte que s'envasava en aquesta mena d'atuells sovint era el vi. Hi ha unes poques anàlisis efectuades de restes trobades a l'interior; al mas Boscà (Badalona), s'hi documentaren restes de vi, a Los Villares (València), s'hi trobaren pinyols de raïm, i a Alt de Benimàquia la seva troballa s'enregistrà prop d'uns lagars de vi. No obstant, Joan Sanmartí, en el jaciment ibèric d'Alorda Park (Baix Penedès), en les anàlisis que efectuà en el fons d'àmfores ibèriques allà trobades detectà que havien servit per envasar-hi cervesa. Al Maresme, les restes d'àmfores ibèriques sovint es troben associades a sitges ibèriques, la qual cosa ens fa pensar que una altra de les utilitats que tindrien seria la de contenidors de gra.

A la nostra comarca tenim molt ben documentada la troballa d'un taller d'àmfores ibèriques a la riera de Sant Simó, per Marià Ribas cap als anys seixanta, i excavat anys més tard (a la dècada dels setanta) per la Secció Arqueològica del, aleshores, Museu Municipal de Mataró. Un altre fet destacat és que sabem que s'exportaven per via marítima, i a les prospeccions submarines efectuades davant la riera d'Argentona, en l'indret de les Lloses, s'hi trobaren diversos exemplars de fabricació local.

La importància que té el fet de donar constància d'aquesta troballa, produïda durant els treballs de la variant de l'Autopista A-19, és no sols pel fet de ser uns materials d'època antiga, sinó perquè es tractaria d'una de les primeres notícies d'un possible jaciment d'època pre-romana situat prop de la zona de la plana

litoral, i no en un lloc aturonat com és freqüent en el terme de Cabrera de Mar i en molts altres indrets del Maresme. Per tant, seria comparable amb el jaciment del Camí de la Mina de Cabriels (Andreu, Bernat, Coll 1996, pp. 25-42).

En la troballa, malgrat haver-se documentat molt precàriament, a part dels fragments ceràmics referenciats no s'hi va detectar cap mena de resta arquitectònica que pogués donar-nos alguna informació de quina mena d'establiment hi havia en aquest indret, si unes habitacions ibèriques (precursoras de les vil·les romanes), si una sitja o, fins i tot, un simple abocament de materials provinent de no se sap quin lloc, ocorregut no se sap quan. Ara per ara, aquestes incògnites no tenen solució. Sols una posterior actuació arqueològica en les proximitats de l'indret de la primera troballa ens podrien aclarir quelcom.

La topografia antiga del lloc no pot ser més suggerent. A tocar amb la riera d'Agell (ancestral via de comunicació dels ibers) i relativament a prop del Camí del Mig (traçat que ha variat quelcom des de la construcció de l'Autopista A-19 a finals de la dècada dels seixanta), que sabem de cert era la Via Augusta dels romans, a pocs quilòmetres d'aquí, a la finca de can Vilalta, va sortir el famós miliari de Vilassar de Mar, actualment conservat al Museu Monjo, però no podem descartar la hipòtesi que la via romana també podia haver tingut el seu origen en una antiga ruta dels ibers.

Nosaltres, per la nostra banda, donades les limitacions al·ludides, sols podem divulgar fins allà on arriba el coneixement de les troballes referenciades.

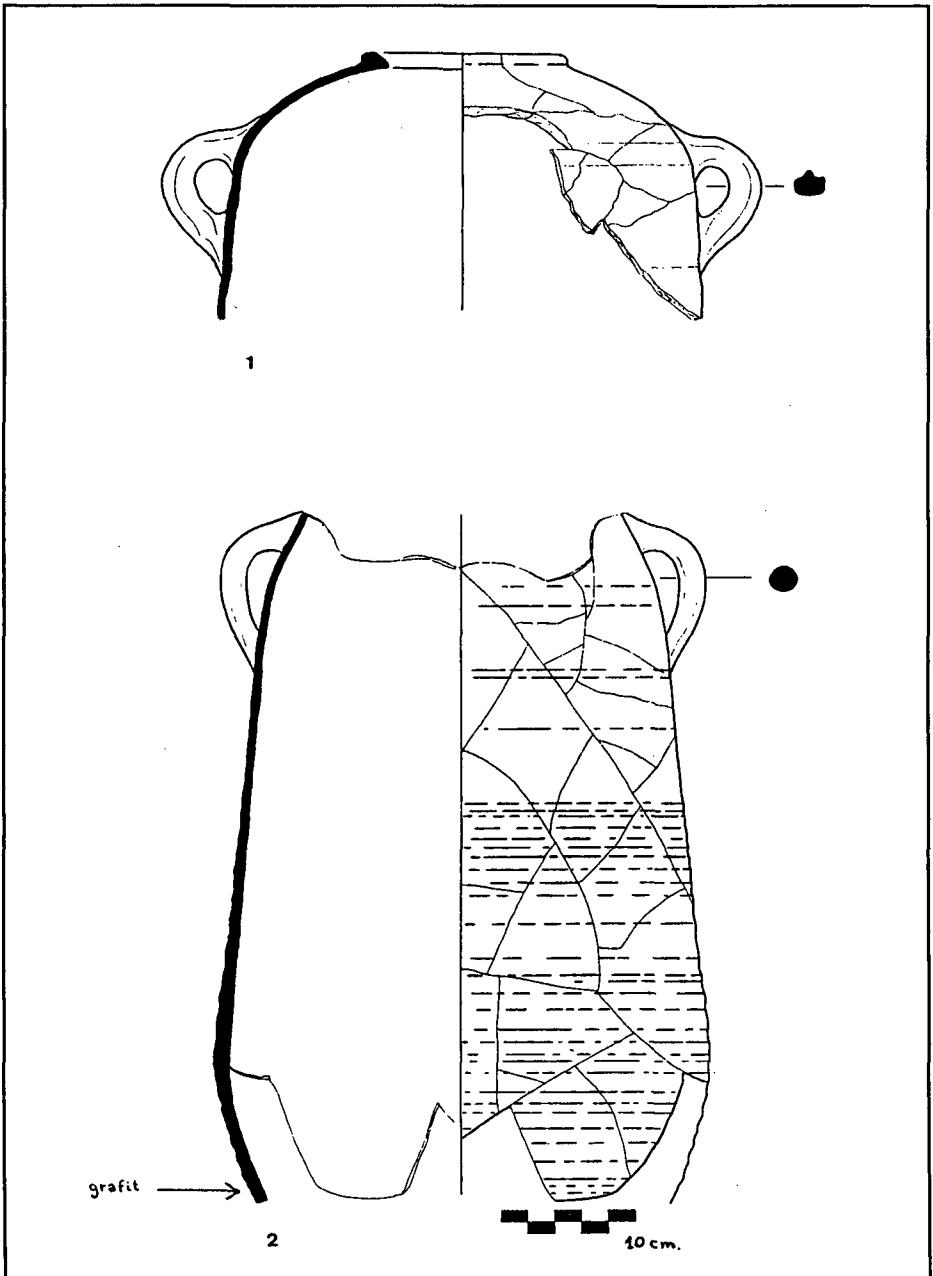
Josep Viñals i Cortés
(Fundació Burriac)

NOTES.

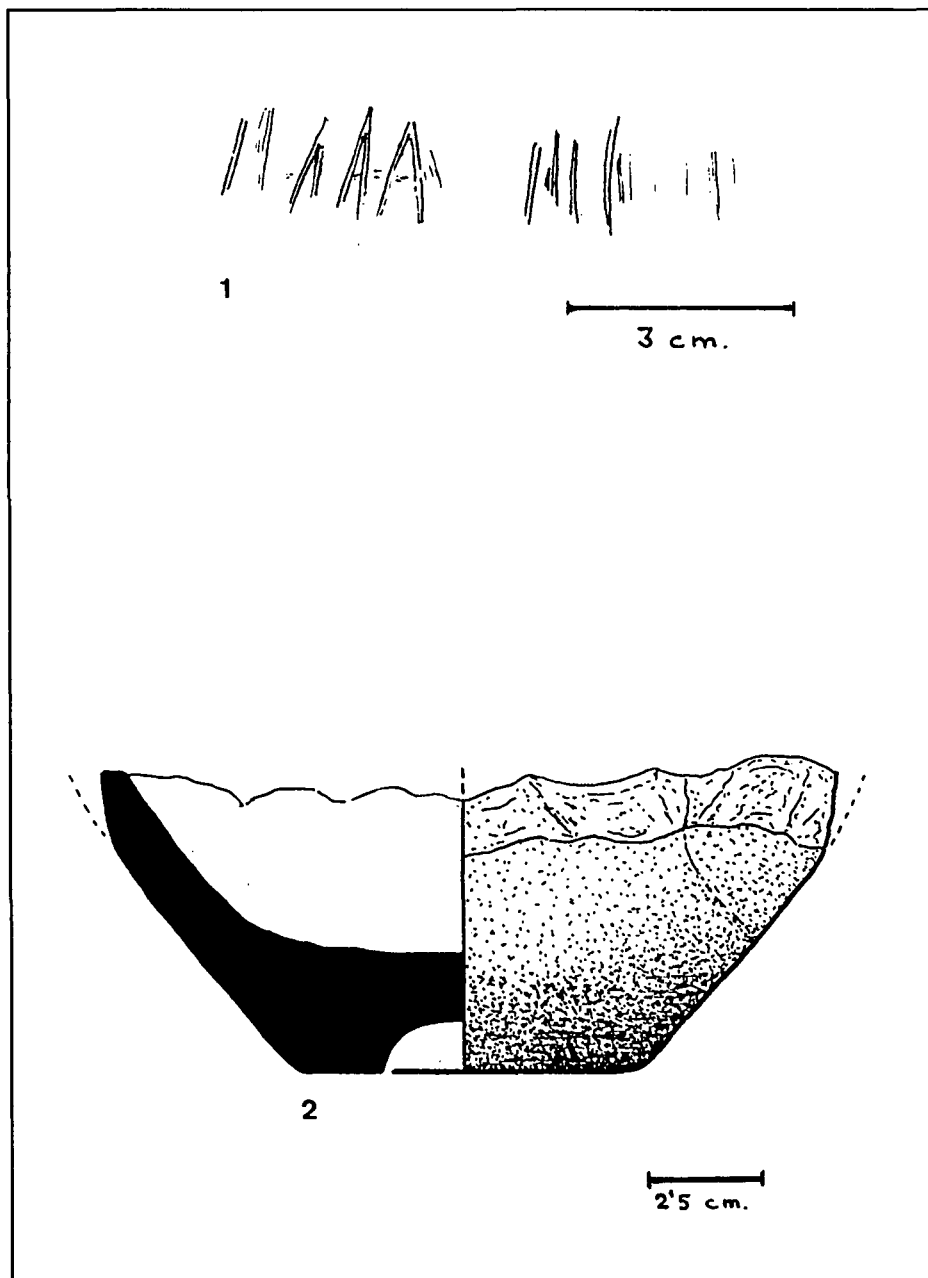
- 1.- Aprofito per fer constar el meu agraïment a l'amic Ramon Coll i Monteagudo, arqueòleg del Museu de Premià de Mar, pels seus suggeriments sobre la provenença geogràfica d'aquesta peça. També agraeixo a l'amic Joan F. Clariana i Roig el seu ajut en l'elaboració d'aquesta comunicació.
- 2.- Altres materials provinents de la zona d'Ullastret - comarques de Girona, a Cabrera de Mar, a part de monedes, també es coneixen ceràmiques grises amb pintura blanca.

BIBLIOGRAFIA.

- ANDREU, I.; BERNAT, S.; COLL, R. «El jaciment del Camí de la Mina (Cabrils. El Maresme). Un establiment ibèric de plana del segle IV a.C.», *XII Sessió d'Estudis Mataronins* (Mataró 1996).
- ASENSIO, D. «Les àmfores d'importació de la ciutadella ibèrica d'Alorda Pak o Les Toixoneres (Calafell, Baix Penedès, Tarragona)», *Revista d'Arqueologia de Ponent*, 6 (Lleida 1996).
- BLÁNQUEZ, J.; GAILLED RAT, E. *Las ánforas del área ibérica: zonas de producción y evolución tipo-cronológica (siglos VI-IV a.C.)*, Actas de la mesa redonda organizada por la Casa de Velázquez y la Universidad Autónoma de Madrid, los días 13 y 14 de enero de 1997. Madrid (en prensa).
- LÓPEZ, J.; VIÑALS, J. «Excavación de dos habitaciones en el poblado ibérico de Ilduro. Cabrera de Mar. Julio-Noviembre 1973» (Memòria inèdita lliurada al Museu Arqueològic de Barcelona).
- MIRÓ, J. «Algunas consideraciones sobre las ánforas ibéricas Maña B 3», *Pyrenae*, 19-20 (Barcelona 1983-1984).
- PREVOSTI *et alii*, *Autopistes i Arqueologia. Memòria de les excavacions en la prolongació de l'autopista A-19* (Barcelona 1995).
- RAMON TORRES, J. *Las ánforas fenicio-púnicas del Mediterráneo central y occidental* (Barcelona 1995).
- RIBERA LACOMBA, A. «Las ánforas prerromanas valencianas (fenicias, ibéricas y púnicas)», *Trabajos varios del SIP*, 73 (València 1982).
- SANMARTÍ GREGO, J. «Las ánforas de los iberos. Envases de transporte y almacenaje», *Revista de Arqueología*, 197 (Madrid 1997).
- VIÑALS CORTÉS, J. «Notícia sobre una sitja ibèrica trobada a ca l'Angusto (Cabrera de Mar. El Maresme)», *XII Sessió d'Estudis Mataronins* (Mataró 1996).

Làm. 2. 1- Coll d'àmfora ibèrica de la zona valenciana.
 2- Tronc d'àmfora ibèrica, possiblement de les comarques de Girona.

Làm. 3. 1- Restes de possibles grafits ibèrics prop de la base del tronc d'àmfora ibèrica.
2- Fons de vas de ceràmica feta a mà.